

Marian Kamola-Cieślik

Bezpieczeństwo energetyczne Polski a sytuacja ekonomiczna Kompanii Węglowej SA po 2014 roku

---

Bezpieczeństwo : teoria i praktyka : czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 10/1, 133-160

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Małgorzata Kamola-Cieślik

Uniwersytet Szczeciński

Bezpieczeństwo energetyczne Polski a sytuacja ekonomiczna Kompanii Węglowej SA po 2014 roku

Wprowadzenie

Jednym z warunków bezpieczeństwa państwa jest zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego. Zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w dokumentach polskiego parlamentu i Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej podejmowano próby zdefiniowania terminu „bezpieczeństwo energetyczne państwa”. Pojęcie starano się wyjaśnić w aspekcie politycznym, ekonomicznym i ekologicznym.

Pod względem politycznym bezpieczeństwo energetyczne państwa oznacza wyeliminowanie (względnie: ograniczenie) możliwości wywierania presji przez inne państwa (podmioty zewnętrzne) posiadające status dostawcy energii na państwa (podmioty) z deficytem własnych złóż surowców energetycznych¹.

W Ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne przez „bezpieczeństwo energetyczne” rozumie się „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”². Definicja ta wyjaśnia gospodarczy i ekologiczny aspekt bezpieczeństwa energetycznego. Zgodnie z nią, bezpieczeństwo energetyczne rozumiane jest jako zespół działań zmierzających do stworzenia warunków prawnych i ekonomicznych, dzięki

¹ A. Gradziuk, W. Lach, E. Posel-Częściak, K. Sochacka, *Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” 2002, nr 103, s. 706–708; M. Nowacki, *Prawne aspekty bezpieczeństwa energetycznego w UE*, Warszawa 2010, s. 20–22.

² Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, Dz.U. 1997, nr 54, poz. 348 z późn. zm.

którym można zagwarantować dostawy energii, konkurencyjność cen i spełnienie wymagań ochrony środowiska.

W rządowym programie *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*, przyjętym przez parlament, pojęcie „bezpieczeństwo energetyczne” jest rozumiane podobnie jak w prawie energetycznym, jednak jego znaczenie zostało rozszerzone. Zwrócono bowiem uwagę na to, że bezpieczeństwo energetyczne oznacza nie tylko zapewnienie dostaw energii w celu zaspokojenia potrzeb krajowych, po akceptowanych cenach, ale i „optymalne wykorzystanie krajowych zasobów surowców energetycznych”³. Zgodnie z programem, rząd RP, podejmując działania mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego Polski, szczególną uwagę powinien zwrócić na wykorzystanie surowca, jakim jest węgiel. Węgiel kamienny, obok gazu ziemnego i ropy naftowej, jest jednym z głównych surowców energetycznych wpływających na bezpieczeństwo energetyczne Polski i jej sytuację ekonomiczną. Zdaniem prof. Adama Gwiazdy na terenie Polski znajduje się około 90% zasobów węgla kamiennego i 25% węgla brunatnego całej Unii Europejskiej⁴. Węgiel jest wykorzystywany m.in. do produkcji energii elektrycznej, w przemyśle (np. chemicznym, papierniczym, farmaceutycznym) oraz w gospodarstwach domowych.

Od roku 1990 podejmowano w zakresie górnictwa węgla kamiennego działania restrukturyzacyjne – chodziło o zwiększenie jego konkurencyjności i dostosowanie polskich kopalń do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej. Pomimo przeprowadzonych zmian nie udało się zachować konkurencyjności polskiego węgla w stosunku do węgla oferowanego na rynkach międzynarodowych. Koszty wydobycia surowca w Polsce należały i nadal należą do najwyższych na świecie, co przede wszystkim wynika z nieinnowacyjności polskiego górnictwa. Od 2013 r. w najtrudniejszej sytuacji znajdują się kopalnie prowadzące działalność w ramach Kompanii Węglowej Spółka Akcyjna (KW SA).

Likwidacja większości polskich kopalń oznacza uzależnienie Polski od węgla pochodzącego z importu, a to może niekorzystnie wpłynąć na bezpieczeństwo energetyczne państwa, tym bardziej że większość zużywanego przez Polskę gazu ziemnego i ropy naftowej sprowadzana jest z zagranicy.

Celem artykułu jest analiza polityki rządu RP w zakresie restrukturyzacji KW SA po 2014 r. oraz ukazanie jej efektów. Problematykę tę ukazano zarówno w kontekście protestów społecznych przeciwko skutkom restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, jak i cen węgla na światowym rynku oraz stanowiska spółek energetycznych wobec powstania Nowej Kompanii Węglowej SA (NKW SA).

Przeprowadzając analizę decyzji rządów Ewy Kopacz i Beaty Szydło w zakresie restrukturyzacji państwowych kopalń, starano się odpowiedzieć na następujące pytania:

- Jakie czynniki miały wpływ na kryzys finansowy kopalń należących do KW SA?
- Jakie były założenia polityki polskiego rządu w zakresie restrukturyzacji KW SA?
- W jakim zakresie rząd E. Kopacz zrealizował założenia *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*?

³ *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009, s. 8.

⁴ A. Gwiazda, *Bezpieczeństwo energetyczne Polski oparte na węglu. Przyszłość zależy także będzie od postępów w eksploatacji odkrytych złóż gazu łupkowego*, <http://wpolityce.pl/polityka/163244-bezpieczenstwo-energetyczne> [dostęp: 15.12.2015].

Kierunki restrukturyzacji i sytuacja ekonomiczna polskiego górnictwa węgla kamiennego przed 2014 r.

W roku 1989 górnictwo, mimo że było jedną z priorytetowych gałęzi gospodarki centralnie zarządzanej, działało nieefektywnie, a koszty wydobycia węgla przewyższały możliwe do osiągnięcia ceny rynkowe. Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego miała na celu poprawienie sytuacji ekonomiczno-finansowej kopalń i zwiększenie ich konkurencyjności. Pod koniec 1989 r. działalność prowadziło 70 kopalń węgla kamiennego, które zatrudniały około 415 tys. osób; w 1989 r. wydobyto ponad 177 mln ton węgla kamiennego⁵.

W latach 1990–2014 programy reform górnictwa węgla kamiennego poszczególnych rządów zakładały restrukturyzację organizacyjną, zatrudnienia, finansową, własnościową i techniczną. Objęte procesem restrukturyzacji przedsiębiorstwa miały odzyskać rentowność m.in. poprzez dostosowanie zdolności produkcyjnych do rynkowego zapotrzebowania na węgiel, wzrost wydajności pracy, obniżenie kosztów produkcji, redukcję zatrudnienia i zadłużenia, uzyskanie płynności finansowej, zbywanie majątku nieprodukcyjnego i przestarzałego oraz zmianę organizacji zarządzania. Oprócz tych działań planowano zlikwidować kopalnie, których działalność przynosiła straty.

Trwająca od 1990 r. restrukturyzacja omawianej branży gospodarki nie przyniosła oczekiwanych efektów, o czym świadczyła sytuacja polskich kopalń pod koniec 2014 r. Przyczyną był brak konsekwentnego wdrażania programów restrukturyzacyjnych przez poszczególne rządy, m.in. na skutek akcji protestacyjnych i strajków górniczych związków zawodowych. Zmianom organizacyjnym w kopalniach nie zawsze towarzyszyła zaplanowana redukcja zatrudnienia oraz ograniczenie górniczych przywilejów. Widoczny był natomiast wzrost wynagrodzeń i brak zmian w Karcie górnika. W kopalniach przynoszących straty w ograniczonym zakresie inwestowano w rozwój techniczny, co wynikało z braku środków na ten cel.

W roku 1990 zlikwidowano scentralizowany system zarządzania kopalniami, co oznaczało, że rozpoczęły one działalność jako samodzielne podmioty podlegające regułom rynku. W 1993 r. powołano spółki węglowe, m.in. Jastrzębską Spółkę Węglową SA (JSW SA) i Katowicki Holding Węglowy SA (KHW SA)⁶. W skład spółek weszły poszczególne kopalnie.

Największa restrukturyzacja polskiego górnictwa została przeprowadzona przez wicepremiera i ministra gospodarki Janusza Steinhoffa w rządzie Jerzego Buzka. W latach 1998–2002 zlikwidowano 23 kopalnie, redukując zatrudnienie o 103 tys. miejsc pracy (z 243 tys. na 140 tys. zatrudnionych). Restrukturyzacja zatrudnienia była akceptowana przez górnicze związki zawodowe z uwagi na powstanie tzw. górniczego pakietu socjalnego (GPS)⁷. Pakiet mogli otrzymać górnicy, których staż pracy wynosił

⁵ M. Tatała, *Problemy Kompanii Węglowej przykładem społecznych kosztów odkładania reform*, „Profit Journal” 2015, nr 2, s. 20.

⁶ Ustawa z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa, Dz.U. 1993, nr 16, poz. 69.

⁷ Szerzej na temat GPS w rozmowie z prof. A. Karbownikiem, który w rządzie J. Buzka zajmował stanowisko wiceministra gospodarki i był jednym z autorów programu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce. Zob. *Ty górnica żmijo! Rozmowy z profesorem Andrzejem Karbownikiem o restrukturyzacji polskiego górnictwa węgla kamiennego*, Katowice 2014 s. 198–203.

minimum pięć lat⁸. Największym zainteresowaniem cieszyły się urlopy górnicze oraz jednorazowe, bezwarunkowe odprawy pieniężne. Realizacja reformy górnictwa przez rząd J. Buzka była możliwa dzięki środkom finansowym pochodzącym z budżetu państwa i pożyczce z Banku Światowego⁹.

Tabela 1. Rządowe programy restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce po 1990 r.

Rząd	Resort odpowiedzialny za opracowanie programu	Data przyjęcia programu przez rząd	Nazwa programu
Jana Krzysztofa Bieleckiego	Ministerstwo Przemysłu i Handlu	wrzesień 1991 r.	Program reform i harmonogramy restrukturyzacji w sektorze energetycznym
Jana Olszewskiego		maj 1992 r.	Propozycje w sprawie programów restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i brunatnego, górnictwa i elektroenergetyki, ciepłownictwa i przemysłu paliw ciekłych
Hanny Suchockiej		marzec 1993 r.	Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w Polsce – realizacja pierwszego etapu w ramach możliwości finansowych państwa
		lipiec 1993 r.	Program powstrzymania upadłości górnictwa węgla kamiennego w Polsce w okresie 15.07–31.12.1993 r.
Waldemara Pawlaka		lutym 1994 r.	Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego – program dla realizacji drugiego etapu w okresie 1994–1995
Józefa Oleksego		kwiecień 1996 r.	Górnictwo węgla kamiennego, polityka państwa i sektora na lata 1996–2000. Program dostosowania górnictwa węgla kamiennego do warunków gospodarki rynkowej i międzynarodowej konkurencyjności
Włodzimierza Cimoszewicza		maj 1997 r.	Korekta programu dostosowania górnictwa węgla kamiennego do warunków gospodarki rynkowej i międzynarodowej konkurencyjności z kwietnia 1996 r.
Jerzego Buzka	Ministerstwo Gospodarki	lipiec 1998 r.	Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002
		grudzień 1999 r.	Korekta programu rządowego. Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002

⁸ P. Rożyński, *Kopalnie pod dywanem*, „Wprost” 2015, nr 20, s. 43.

⁹ Bank Światowy na realizację programu *Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002* udzielił Polsce dwóch pożyczek o łącznej wartości 400 mln dol. Zob. A. Fornalczyk, J. Choroszczak, M. Mikulec, *Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego. Programy, bariery, efektywność, pomoc publiczna*, Warszawa 2008, s. 63.

Leszka Millera	Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej	listopad 2002 r.	Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2003–2006 z wykorzystaniem ustaw antykryzysowych i zainicjowaniem prywatyzacji niektórych kopalń
		styczeń 2003 r.	Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2003–2006 z wykorzystaniem ustaw antykryzysowych i zainicjowaniem prywatyzacji niektórych kopalń (z korektami wynikającymi z Porozumienia strony rządowej ze stroną związkową z dnia 11 grudnia 2002 r. oraz korektami wynikającymi ze stanu prawnego sektora na dzień 10 stycznia 2003 r.)
Marka Belki		kwiecień 2004 r.	Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 2004–2006 oraz strategia na lata 2007–2010
		wrzesień 2004 r.	Plan dostępu do zasobów węgla kamiennego w latach 2004–2006 oraz plan zamknięcia kopalń w latach 2004–2007
Jarosława Kaczyńskiego	Ministerstwo Gospodarki	wrzesień 2006 r.	Strategia działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007–2015
Donald Tuska		lipiec 2007 r.	Program działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007–2015
		lipiec 2009 r.	Korekta programu rządowego: Strategia działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007–2015

Źródło: H. Paszcza, *Procesy restrukturyzacyjne w polskim górnictwie węgla kamiennego w aspekcie zrealizowanych przemian i zmiany bazy zasobowej*, „Górnictwo i Geoinżynieria” 2010, z. 3, s. 74–76; *Informacja o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w 2014 r. wraz z oceną realizacji Programu działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007–2015*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2015, s. 3.

Zachodzące zmiany wpłynęły na poprawę wyników osiągniętych ze sprzedaży węgla. Nie w pełni przeprowadzona restrukturyzacja finansowa kopalń spowodowała jednak, że ich działalność zaczęła przynosić straty – w 2002 r. było to około 608 mln zł. W tej sytuacji kolejne rządy kontynuowały restrukturyzację górnictwa węgla kamiennego. Realizacja rządowych programów nie rozwiązała jednak problemu przestarzałego i zbędnego majątku produkcyjnego kopalń, który obciążał finansowo ich działalność.

W latach 2009–2010 Lubelski Węgiel „Bogdanka” SA (Kopalnia Bogdanka SA) i Kopalnia Węgla Kamiennego Silesia (KWK Silesia) zostały sprywatyzowane. W wyniku dokapitalizowania i restrukturyzacji ich działalność zaczęła przynosić zyski¹⁰.

W roku 2010 nastąpił widoczny wzrost ceny węgla na światowym rynku (w 2011 r. tona węgla kosztowała 124 USD). Był to najlepszy okres na przeprowadzenie inwestycji w polskich kopalniach w celu zmniejszenia kosztów wydobycia węgla. Niestety,

¹⁰ P. Rożyński, *op. cit.*, s. 42.

nie został on wykorzystany przez kierownictwo kopalń¹¹. Zamiast tego zwiększono wypłaty członków zarządu spółek węglowych oraz odprawy dla prezesów. Jednocześnie utrzymano przywileje dla górników, takie jak deputaty węglowe, nagrody z okazji Dnia Górnika (Barbórki), czternaste pensje oraz dodatki (szkolny, za pracę w nocy i w godzinach nadliczbowych).

Pod koniec 2012 r. działalność większości państwowych kopalń była deficytowa¹². Straty ze sprzedaży węgla poniosły wszystkie trzy spółki węglowe: KW SA¹³, KHW SA oraz JSW SA. Z powodu spadku zapotrzebowania na węgiel we wszystkich spółkach wystąpiła nadpodaż surowca.

W roku 2014 najtrudniejszą sytuację finansową miała KW SA, która odnotowała stratę ze sprzedaży węgla wynoszącą około 1,2 mld zł. Pod koniec 2014 r. zadłużenie KW SA wyniosło 2,4 mld zł. W tym samym roku do każdej tony węgla z budżetu państwa dopłacano około 40 zł, a na składowiskach węglowych (ogółem) zaległego 16 mln ton tego surowca. W wyniku rozmów rządu Donalda Tuska z przedstawicielami związków zawodowych KW SA ustalono, iż zarząd kompanii opracuje program naprawczy. Ponadto Sejm RP przyjął ustawę, dzięki której odroczone do 31 grudnia 2015 r. spłatę przez KW SA zaległych zobowiązań z tytułu składek na rzecz ZUS. Decyzje rządu D. Tuska miały charakter doraźnej pomocy kopalniom i miały ograniczać skutki ich problemów finansowych, a nie usuwać przyczyny. Brak zgody premiera D. Tuska na zamknięcie deficytowych kopalń był związany z zabieganiem o poparcie społeczne dla Platformy Obywatelskiej (PO) w zbliżających się wyborach do Parlamentu Europejskiego (PE) i samorządowych¹⁴.

Od połowy 2014 r. uregulowanie bieżących zobowiązań finansowych KW SA było możliwe dzięki środkom pozyskanym ze sprzedaży jednej z kopalń kompanii – Knurów-Szczygłowice SA (kupionej przez JSW SA) oraz przedpłat na dostawy węgla Polskiej Grupy Energetycznej SA (PGE SA).

W roku 2014 działalność prowadziły 23 państwowe kopalnie w ramach trzech spółek węglowych Skarbu Państwa (SP). Po przeprowadzeniu restrukturyzacji w państwowych kopalniach w latach 1990–2013 stan zatrudnienia zmniejszył się i wynosił około 80 tys. osób. Produkcja węgla kamiennego wyniosła 72,5 mln ton, co oznaczało, że Polska jest trzecim producentem tego surowca energetycznego w Europie (za Rosją i Ukrainą) i pierwszym w UE¹⁵.

Działalność rządu Ewy Kopacz w zakresie restrukturyzacji Kompanii Węglowej SA

Trwające prace nad programem naprawczym KW SA oraz niepewna sytuacja finansowa kopalń węgla kamiennego spowodowały, że 1 października 2014 r., w trakcie

¹¹ W. Gadomski, *Zły model naszego górnictwa*, „Gazeta Wyborcza”, 13.01.2015, s. 18.

¹² J. Dudala, *Czarna przyszłość polskiego węgla*, „Nowy Przemysł” 2014, nr 10, s. 57.

¹³ W 2003 r. utworzono KW SA. Zob. H. Paszcza, *Procesy restrukturyzacyjne w polskim górnictwie węgla kamiennego w aspekcie zrealizowanych przemian i zmiany bazy zasobowej*, „Górnictwo i Geoinżynieria” 2010, z. 3, s. 74.

¹⁴ R. Zasuń, *Jak uzdrowić śląskie górnictwo*, „Gazeta Wyborcza”, 23.12.2014, s. 21.

¹⁵ B. Warpechowska, *Czarne prognozy dla węgla kamiennego*, „Puls Biznesu”, 20–22.03.2015, s. 14.

trwania sejmowego *exposé* premier E. Kopacz, przedstawiciele górniczych związków zawodowych zorganizowali protest pod gmachem Sejmu RP. Protestujący związkowcy domagali się przede wszystkim rozmów z przedstawicielami rządu w sprawie pomocy państwa dla górnictwa, m.in. w formie dotacji (szczególnie dla KW SA) i ograniczenia importu węgla z zagranicy.

W sejmowym wystąpieniu premier rządu zapowiedziała restrukturyzację górnictwa węgla kamiennego w celu odzyskania rentowności i obniżenia kosztów produkcji przez wspieranie rozwoju nowoczesnych technologii węglowych¹⁶. Premier zaznaczyła, iż węgiel ma strategiczne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego Polski.

W styczniu 2015 r. rząd E. Kopacz przyjął *Plan naprawczy dla Kompanii Węglowej SA*¹⁷ i opracował projekt znowelizowanej ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015. Realizacja rządowego planu miała zapobiec upadkowi KW SA, która, pomimo bycia największą spółką węglową w UE (zatrudniająca około 40 tys. osób), przynosiła straty.

Rządowy plan naprawczy zakładał likwidację czterech kopalń (KWK Pokój, KWK Brzeszcze, KWK Sośnica-Makoszowy oraz KWK Bobrek-Centrum), których działalność przynosiła największe straty. Likwidacja tych przedsiębiorstw miała się odbyć w ramach Spółki Restrukturyzacji Kopalń SA (SRK SA)¹⁸. Do spółki węglowej Węglokoks Kraj Sp. z o.o. planowano przekazać KWK Piekary. Pozostałe kopalnie¹⁹ miały zostać skonsolidowane w nowo powołanej spółce SP – Nowa Kompania Węglowa SA (NKW SA). Kopalnie działające w ramach NKW SA planowano zrestrukturyzować i doinwestować, co miało spowodować obniżenie kosztów wydobycia. Część udziałów NKW SA miała zostać przejęta przez nowych inwestorów, np. firmy energetyczne. W wyniku przeprowadzonych zmian NKW SA miała być zdolna do efektywnego konkurowania na rynku wewnętrznym.

Założono, że około 6 tys. pracowników zamykanych zakładów znajdzie zatrudnienie w innych kopalniach, natomiast ponad 5 tys. miało otrzymać tzw. pakiet ostonowy, czyli m.in. urlopy górnicze i jednorazowe odprawy pieniężne. Większość zwalnianych pracowników kopalń (ponad 3 tys. osób) mieli stanowić pracownicy administracji. Planowano wprowadzić sześciodniowy tydzień pracy i uprościć system wynagrodzenia. Rządowy plan naprawczy miał kosztować 2,3 mld zł, a środki na jego realizację miały pochodzić przede wszystkim z budżetu państwa²⁰.

¹⁶ Stenogramy z posiedzeń Sejmu RP VII kadencji: 76 posiedzenie Sejmu RP w dniu 1 października 2014 r., s. 7.

¹⁷ *Plan naprawczy dla Kompanii Węglowej SA*, Ministerstwo Gospodarki, styczeń 2015, s. 7.

¹⁸ Spółka Restrukturyzacji Kopalń SA została powołana w 2000 r. w ramach realizacji reformy górnictwa przez rząd J. Buzka. Do SRK SA trafiają dotacje z budżetu państwa; w 2014 r. wyniosły one 254 mln zł. Środki pochodzące z SRK SA przeznaczone są m.in. na wypłacanie rent wyrównawczych i deputatów węglowych rencistom i emerytom. Najwięcej środków jest przeznaczanych na wypompowywanie wody z nieczynnych już kopalń, aby zabezpieczyć przed zalaniem inne zakłady. Zob. A. Gruszczyńska, *Kompania Węglowa oddaje kopalnie do „czyśćca”*, „Gazeta Wyborcza”, 4.05.2015, s. 19.

¹⁹ Do NKW SA planowano przekazać 11 kopalń, m.in. KWK Chwałowice, KWK Rydułtowy-Anna, KWK Marcel, KWK Jankowice. Zob. G. Osiecki, C. Pytlos, *Restrukturyzacja kopalń na raty*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 19.01.2015, s. A8.

²⁰ J. Madeja, *Koniec Kompanii Węglowej*, „Gazeta Wyborcza”, 6.01.2015, s. 15.

Plan zamykania kopalń wywołał protesty górniczych związków zawodowych. W większość śląskich zakładów rozpoczęto strajki, które były wspierane przez opozycję parlamentarną, niepopierającą rządowego *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*. Górnicze związki zawodowe zarzuciły stronie rządowej brak konsultacji w sprawie koncepcji restrukturyzacji KW SA – pomimo wcześniejszych ustaleń²¹. Zarówno Prawo i Sprawiedliwość (PiS), jak i Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD) były przeciwne zamykaniu nierentownych kopalń. Jednocześnie nie przedstawiły rozwiązań, które mogłyby wpłynąć na poprawę sytuacji polskiego górnictwa węgla kamiennego. Zdaniem PiS, plan restrukturyzacji KW SA rządu E. Kopacz oznaczał likwidację większości zakładów. Politycy partii, w tym kandydat na prezydenta RP Andrzej Duda, zapowiedzieli, że „po wygranych wyborach PiS zamknięte kopalnie otworzy i będzie wszystko po staremu”²². Jedyne Ruch Palikota był przeciwny utrzymywaniu nierentownych kopalń i ustępstwom wobec górników.

Pod wpływem górniczych żądań podpisano porozumienie w sprawie restrukturyzacji KW SA, którego stronami były rząd i związki zawodowe. W wyniku porozumienia dokonano zmian w *Planie naprawczym dla Kompanii Węglowej SA*. Rząd wycofał się z zamiaru likwidacji kopalń²³. Strony porozumienia przyjęły, że funkcjonowanie nierentownych kopalń (lub ich części składowych, tzw. ruchów)²⁴ zostanie poddane naprawie w ramach SRK SA. Planowano sprzedaż kopalń Ruch Bobrek i KWK Piekary przedsiębiorstwu Węglokoks Kraj Sp. z o.o. KWK Pokój SA miała pozostać w KW SA. Restrukturyzacja kopalń przekazanych do SRK SA miała polegać m.in. na ich sprzedaży lub utworzeniu spółek pracowniczych. W sytuacji braku inwestorów zainteresowanych przejęciem kopalń przewidziano wygaszanie produkcji i likwidację zakładów. W porozumieniu rządu i górniczych związków zawodowych nie określono liczby zwolnień pracowników oraz zasad udzielania im pomocy. Kwestie te miały być przedmiotem kolejnych ustaleń, podobnie jak wprowadzenie sześciogodzinnego tygodnia pracy w NKW SA. Związkom zawodowym udało się wynegocjować z rządem wyższe odprawy dla załogi KW SA, która dobrowolnie zadeklarowała odejście z pracy²⁵.

Przekazanie kopalń przynoszących największe straty do SRK SA było konieczne, aby KW SA mogła dalej funkcjonować. Dzięki tym działaniom KW SA mogła zminimalizować koszty związane z utrzymaniem kopalń.

²¹ J. Dudala, *Pacjent stabilny. Stan ciężki*, „Nowy Przemysł” 2015, nr 2, s. 40; M. Pietraszewski, *Związkowcy nie dają się wypchnąć na emeryturę*, „Gazeta Wyborcza”, 13.01.2015, s. 19.

²² A. Grzeszak, *Krótki kurs czarnej magii*, „Polityka” 2015, nr 4, s. 14.

²³ A. Stankiewicz, *Rząd się ugiął przed górnikami*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 19.01.2015, s. A4.

²⁴ Dotyczyło to KWK Brzeszcze, Ruch Centrum, Ruch Makoszowy. Zob. G. Osiecki, C. Pytlos, *op. cit.*

²⁵ W ramach planowanych programów dobrowolnych odejść dla załogi KW SA zmieniono wysokość odpraw. Zrezygnowano z jednorazowych odpraw dla górników dołowych, ponieważ wszyscy pracownicy otrzymali gwarancję zatrudnienia. Zwiększono natomiast wysokość odpraw dla górników odchodzących z pracy dobrowolnie. Osoby pracujące przy przeróbce mechanicznej miały otrzymać odprawę w wysokości dwunastu miesięcznych pensji, a nie jak było wcześniej przyjęte w wysokości dziesięciu miesięcznych wypłat. Taką samą odprawę miały otrzymać osoby zatrudnione na powierzchni (w tym w administracji), którym wcześniej zagwarantowano odprawę w wysokości niecałych czterech wypłat miesięcznych. Zob. B. Oksińska, *Nowa układanka dla górnictwa*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 19.01.2015, s. B3.

W czerwcu 2015 r. przez Węglokoks Kraj Sp. z o.o. miała zostać utworzona NKW SA. Do końca września 2015 r. planowano przekazać do nowo utworzonego podmiotu kopalnie należące do KW SA. Następnie przewidziano zbywanie udziałów kopalń nowym inwestorom – spółkom energetycznym SP, np. Tauronowi Polska Energia SA (Tauron SA), PGE SA, Enei SA. NKW SA miała być finansowana przez Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o.o., Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw i Węglokoks Kraj Sp. z o.o.²⁶. Strona rządowa miała wystąpić do Komisji Europejskiej (KE) z wnioskiem o umożliwienie skorzystania przez NKW SA z pomocy publicznej w ramach europejskiego funduszu dla inwestycji dla sektora górnictwa węgla kamiennego²⁷. Pozyskanie środków europejskich było niezbędne w celu przeprowadzenia restrukturyzacji kopalń w ramach NKW SA. Koszt realizacji programu restrukturyzacji KW SA szacowano na 2,3 mld zł. Istniało jednak małe prawdopodobieństwo otrzymania środków z UE na restrukturyzację. Zgodnie z unijnym prawem, Polska mogła otrzymać pomoc finansową na wygaszanie zakładów. Decyzja Rady UE z 2010 r. zabraniała bowiem udzielenia pomocy publicznej dla wydobycia węgla, a wszystkie nierentowne kopalnie nakazywała zlikwidować do 31 grudnia 2018 r.²⁸

22 stycznia 2015 r. Sejm RP przyjął nowelizację ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015²⁹. Wprowadzenie zmian w ustawie było niezbędne dla realizacji założeń *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*, m.in. umożliwiała nabycie kopalń przez SRK SA oraz określała zasady dobrowolnych odejść górników.

Realizacja założeń *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*

Pod koniec kwietnia 2015 r., zgodnie z założeniami planu naprawczego, KW SA przekazała nieodpłatnie KWK Makoszowy (powstała w wyniku podziału KWK Sośnica-Makoszowy) do SRK SA. Następnie do SRK SA trafiły KWK Brzeszcze i Zakład Górniczy Centrum (powstały w wyniku podziału KWK Bobrek-Centrum).

W maju Węglokoks Kraj Sp. z o.o. odkupił od KW SA KWK Bobrek i KWK Piekary. Obie kopalnie wymagały restrukturyzacji, przede wszystkim w zakresie zarządzania i zatrudnienia oraz doinwestowania w celu modernizacji środków produkcji. Odchodzący pracownicy mogli skorzystać z urlopów górniczych i wysokich odpraw.

Kopalnie przekazane do SRK SA czekały na inwestora zainteresowanego ich zakupem. Już na początku 2015 r. koncern energetyczny Tauron SA zadeklarował chęć zakupu KWK Brzeszcze. Przedstawione przez Tauron warunki zakupu były trudne do zaakceptowania przez SRK SA. Spółka energetyczna oczekiwała, że wraz z nabyciem KWK Brzeszcze nastąpi redukcja stałego zatrudnienia z 2084 do 828 etatów.

²⁶ D. Ciepela, *Energia bez entuzjazmu*, „Nowy Przemysł” 2015, nr 6, s. 49.

²⁷ J. Dudała, *Pacjent stabilny...*, op. cit., s. 48.

²⁸ Decyzja Rady z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla, Dz.Urz. UE 2010, nr 787.

²⁹ Ustawa z dnia 22 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015 oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015, poz. 143.

W formie outsourcingu miało być zatrudnionych 715 pracowników. Ponadto planowano zmianę systemu wynagrodzeń. Warunki przedstawione przez Tauron nie zostały zaakceptowane przez związki zawodowe kopalni w Brzeszcu, tym bardziej że w styczniu 2015 r. rząd E. Kopacz obiecał nie przeprowadzać redukcji miejsc pracy w tym przedsiębiorstwie³⁰. Na początku października 2015 r. rada nadzorcza Tauronu SA podjęła decyzję o zmianie składu zarządu spółki. Dotychczasowego prezesa Dariusza Lubere zastąpił Jerzy Kurella (w latach 2013–2014 wiceprezes PGNiG SA). Bardzo prawdopodobne, że zmiany w zarządzie spółki energetycznej były związane z fiaskiem negocjacji w sprawie zakupu KWK Brzeszcze³¹. Nowy zarząd Tauronu wznowił rozmowy w sprawie zakupu kopalni z przedstawicielami SRK SA przy udziale strony społecznej. 19 października 2015 r. Tauron SA i SRK SA podpisały przedwstępny warunkową umowę sprzedaży aktywów KWK Brzeszcze. Umowa przewidywała, że Tauron za zadłużoną kopalnię zapłaci symboliczną złotówkę. Ponadto zarząd spółki energetycznej zawarł z organizacjami związkowymi porozumienie, w którym ustalono, że około 1500 pracowników kopalni przejdzie do nowego pracodawcy (Nowe Brzeszcze Grupa Tauron Sp. z o.o.) w trybie pozwalającym na zachowanie dotychczasowych warunków pracy lub odejście z pracy, korzystając z osłon socjalnych³². Zawarte porozumienie było dla górników korzystniejsze niż zaproponowane warunki zakupu kopalni przez stary zarząd Tauronu SA. Dzięki nabyciu kopalni Brzeszcze koncern energetyczny Tauron SA w ponad 50% mógł pokrywać „zapotrzebowanie na paliwo jednostek wytwórczych skupionych w koncernie”³³. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł około 40%. Zdaniem prezesa Tauronu J. Kurelli przejęcie kopalni miało zwiększyć niezależność koncernu energetycznego i pozwolić mu kontrolować koszty wydobycia węgla. Zanim jednak to miało nastąpić, przewidziano przeprowadzenie restrukturyzacji kopalni i zainwestowanie w nią około 200 mln zł w latach 2016–2017. Działania te miały doprowadzić do wydobycia wysokiej jakości węgla³⁴.

W czasie, kiedy trwały negocjacje w sprawie sprzedaży KWK Brzeszcze, SRK SA prowadziła rozmowy z PGE SA dotyczące przyszłości KWK Makoszowy. Do końca 2015 r. PGE SA nie podjęła ostatecznej decyzji w sprawie przejęcia kopalni.

W ramach realizacji założeń *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA* rząd E. Kopacz rozpoczął rozmowy z firmami energetycznymi (m.in. z PGE SA) w sprawie dokapitalizowania NKW SA. Zaangażowanie finansowe spółek energetycznych SP było konieczne do przeprowadzenia restrukturyzacji KW SA. Gabinet E. Kopacz oszacował, że NKW SA powinna zostać dokapitalizowana przez firmy energetyczne kwotą 1,5 mld zł. Spółki energetyczne nie wykazały jednak zainteresowania realizacją rządowego *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*, twierdząc, że jest mało

³⁰ B. Oksińska, *Tauron SA nie chce płacić za kopalnię Brzeszcze*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 6.08.2015, s. B1.

³¹ A. Wiczerzak-Krusińska, *Trzęsienie ziemi w Tauronie. Polecały głowy za Brzeszcze*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 2.10.2015, s. B3; D. Ciepiela, *Fiasko rozmów ws. Brzeszcz. Zarząd Taurona do wymiany?*, http://gornictwo.wnp.pl/fiasko-rozmow-ws-brzeszcz-zarząd-taurona-do-wymiany,258585_1_0_0.html [dostęp: 20.12.2015].

³² D. Ciepiela, *Energetyka w górnictwie*, „Nowy Przemysł” 2015, nr 11, s. 5.

³³ B. Warpechowska, *Zielone światło dla kopalni Brzeszcze*, „Puls Biznesu”, dodatek specjalny, 4–5.12.2015, s. VI.

³⁴ J. Madeja, *Nie czuję się prezesem Tauronu na pięć tygodni*, „Gazeta Wyborcza”, 27.10.2015, s. 21.

prawdopodobne, aby w przyszłości sytuacja polskich kopalń się poprawiła³⁵. Istotny wpływ na stanowisko firm energetycznych miały utrzymujące się niskie ceny węgla na rynku światowym. Ponadto Tauron SA prowadziła negocjacje w sprawie nabycia KWK Brzeszcze, a Enea SA – w sprawie przejęcia Lubelskiego Węgla „Bogdanka” SA (Bogdanka SA). Z tego też powodu firmy te nie były zainteresowane inwestowaniem w NKW SA.

Pod koniec września 2015 r. rząd E. Kopacz zrezygnował z utworzenia NKW SA. Zdaniem wiceministra Skarbu Państwa, pełnomocnika rządu do spraw restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego Wojciecha Kowalczyka istniało duże prawdopodobieństwo, iż KE zakwestionuje plan powołania NKW SA ze względu na brak w jej strukturze prywatnego inwestora, np. banku. Ponadto brak zgody KE na powstanie NKW SA spowodowałby, że KW SA musiałyby zwrócić uzyskaną dotację, co w konsekwencji oznaczałoby jej bankructwo i utratę miejsc pracy przez około 35 tys. osób³⁶.

W tej sytuacji 30 września 2015 r.³⁷, podczas nadzwyczajnego posiedzenia rządu, postanowiono, iż kopalnie KW SA zostaną przejęte przez Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o.o., które w przeszłości było zaangażowane w restrukturyzację Huty Katowice SA i prywatyzację Stoczni Szczecińskiej Nowa Sp. z o.o. Towarzystwo Finansowe Silesia nie miało dofinansować KW SA, ale udzielić jej pożyczek na zasadach rynkowych. Rząd zakładał przejęcie udziałów Towarzystwa Finansowego przez koncerny energetyczne kontrolowane przez państwo (Turon SA, PGE SA, Grupę Kapitałową Energia SA – Energia SA, Enea SA i PGNiG SA)³⁸. Nowe pomysły rządu w sprawie powołania NKW SA były bardzo ogólne. Nie określono, ile udziałów miałyby przejąć poszczególne spółki energetyczne ani jaki byłby ich wkład finansowy w Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o.o.

Z powodu trudności związanych z powołaniem NKW SA w kopalniach KW SA ograniczono m.in. nakłady inwestycyjne o około 250 mln zł oraz przesunięto realizację niektórych zaplanowanych inwestycji³⁹.

Przyszłość Kompanii Węglowej SA w polityce rządu Beaty Szydło

25 października 2015 r. odbyły się wybory parlamentarne, zakończone sukcesem PiS. Po roku 1989 PiS został pierwszą partią polityczną, która utworzyła samodzielny rząd większościowy. Powołana na urząd premiera Beata Szydło 18 listopada w sejmowym *exposé* zaznaczyła, iż bezpieczeństwo energetyczne Polski to m.in. „zachowanie

³⁵ B. Oksińska, *Energetyka nie uratuje Kompanii Węglowej*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 7.07.2015, s. B1; B. Oksińska, T. Furman, *Plan rządu dla górnictwa sypie się. Nie ma planu B*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 25.08.2015, s. B1.

³⁶ B. Oksińska, *Rząd przegrywa z węglem*, „Rzeczpospolita”, 26.09.2015, s. A1.

³⁷ 30 września 2015 r. mijał termin zrealizowania porozumienia zawartego w styczniu 2015 r. pomiędzy rządem E. Kopacz a związkami zawodowymi KW SA.

³⁸ J. Dudala, *Silesia wyleczy górnictwo*, „Nowy Przemysł” 2015, nr 10, s. 5.

³⁹ Idem, *Terapia bez znieczulenia*, „Nowy Przemysł” 2015, nr 12, s. 54.

polskiego węgla jako źródła energii⁴⁰. W podobny sposób o bezpieczeństwie energetycznym i roli w nim polskiego węgla wypowiadała się E. Kopacz w swoim rządowym programie.

Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii oraz rozwiązanie energetycznych problemów Polski było na tyle istotne dla premier B. Szydło, że powołała Ministerstwo Energii. Ministrem tego resortu został Krzysztof Tchórzewski. Prezes RM RP w sejmowym *exposé* zapowiedziała, iż minister energii zajmie się „w pierwszej kolejności górnictwem. Są koncepcje rozwiązania tego trudnego problemu i w porozumieniu z pracownikami górnictwa przystąpimy do ich realizacji⁴¹”. Sprawy związane w powołaniem NKW SA oraz likwidacją nierentownych kopalń węgla kamiennego nie zostały uwzględnione w sejmowym wystąpieniu premier.

Minister energii K. Tchórzewski zapowiedział przeprowadzenie audytu spółek górniczych w celu oceny ich sytuacji ekonomiczno-finansowej i podjęcia działań restrukturyzacyjnych. Strona społeczna miała uczestniczyć w przeprowadzaniu audytu i wypracowaniu kierunków restrukturyzacji przedsiębiorstw. Priorytetem ministra jest podjęcie działań mających na celu zagwarantowanie bieżącej płynności finansowej KW SA, co dawałoby możliwość uregulowania zobowiązań finansowych wobec pracowników kopalń, m.in. z tytułu wypłat czy nagród z okazji Barbórki⁴².

Na początku grudnia 2015 r. premier B. Szydło podjęła decyzję, aby Agencja Rezerw Materiałowych (ARM) zakupiła węgiel zalegający na zwalach górniczych⁴³ (około 3,5 mln ton) należący do KW SA. Środki pozyskane ze sprzedaży surowca miały pomóc KW SA w wywiązaniu się ze zobowiązań finansowych w kolejnych miesiącach (m.in. wypłat dla pracowników).

Istnieje duże prawdopodobieństwo, że decyzja premier B. Szydło będzie trudna lub niemożliwa do realizacji – np. z powodu stanowiska KE, która może uznać skup węgla przez ARM za niedozwoloną pomoc publiczną. Ponadto większość węgla, który zalega na zwalach, jest zajęta przez banki jako zastaw kredytu. W tej sytuacji sprzedaż surowca będzie musiała być poprzedzona negocjacjami.

Minister energii K. Tchórzewski powołał zespół do opracowania strategii rozwoju polskiego górnictwa i energetyki oraz planu ratowania KW SA przed bankructwem, zapowiedział powołanie NKW SA (pod inną nazwą) oraz podjęcie działań zmierzających do pozyskania inwestorów dla tego podmiotu⁴⁴. Jednocześnie likwidacja nierentownych kopalń stała się nieunikniona. Zadaniem K. Tchórzewskiego, „w miejsce każdej kopalni, która ma być zlikwidowana, powinna powstać nowa. Te kopalnie,

⁴⁰ Stenogramy z posiedzeń Sejmu RP VIII kadencji: 1 posiedzenie Sejmu RP w dniu 18 listopada 2015 r., s. 56.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² W grudniu 2015 r. KW SA wypłaciła pracownikom nie tylko miesięczne pensje, ale i dodatkowe wynagrodzenie z okazji Barbórki; była to kwota 300 mln zł. W tym samym czasie zadłużenie KW SA wynosiło ponad 4 mld zł. B. Oksińska, *Barbórka mocniej zabol*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 20.11.2015, s. B4; A. Gruszczyńska, *Barbórka za pasem, krucho z kasą*, „Gazeta Wyborcza”, 10-11.11.2015, s. 26.

⁴³ Premier Beata Szydło: *Agencja Rezerw Materiałowych kupi węgiel zalegający na zwalach*, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/premier-beata-szydlo-agencja-rezerw-materialowych-zakupi-wegiel-zalegajacy-na.html> [dostęp: 28.12.2015].

⁴⁴ B. Oksińska, *Coraz gorszy klimat dla węgla*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 28.12.2015, s. B7.

w których wydobycie nie jest efektywne, zwłaszcza tam, gdzie węgiel wydobywa się na 800–900 metrów, należy zasypać⁴⁵. Również wicepremier i minister rozwoju Mateusz Morawiecki stwierdził, że najbardziej nierentowne szyby i części kopalń powinny zostać zamknięte, przy jednoczesnym zapewnieniu górnikom miejsc pracy⁴⁶. Premier B. Szydło zwracała uwagę na konieczność przeprowadzenia restrukturyzacji w sektorze górnictwa węgla kamiennego, ale nie wypowiedziała się na temat możliwości likwidacji nierentownych kopalń. Najprawdopodobniej dlatego, że w trakcie kampanii parlamentarnej złożyła górnikom obietnicę. Przyszła premier zapowiedziała, że żadna z kopalń nie zostanie zamknięta.

Podsumowanie

Specyfika polskiej gospodarki polega na tym, iż ponad 60% energii elektrycznej pochodzi ze spalania węgla kamiennego. Priorytetowym celem każdego rządu jest zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego państwa. Panie premier Ewa Kopacz i Beata Szydło, przedstawiając swoje programy rządowe, zaznaczyły, że bezpieczeństwo energetyczne Polski powinno opierać się na węglu, a sytuacja górnictwa wymaga zmian.

Kompania Węglowa SA jest największym koncernem węglowym w Polsce i Europie. W latach 2012–2015 jej działalność przynosiła straty. Gdyby była to spółka prywatna, dawno zostałaby zamknięta. Od kilku lat KW SA otrzymuje pomoc z budżetu państwa, czyli pieniądze podatników.

Odpowiadając na pierwsze pytanie postawione na początku artykułu, należy stwierdzić, że kryzys gospodarczy kopalń należących do KW SA był spowodowany kilkoma czynnikami, m.in. utrzymującymi się niskimi cenami węgla kamiennego na światowym rynku, zbyt wysokimi kosztami wydobycia surowca, utrzymaniem nieprodukcyjnego majątku kopalń oraz przerostami zatrudnienia (głównie w administracji), wysokimi zarobkami i odprawami dla kierownictwa przedsiębiorstw. Ponadto przeprowadzana restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 1990–2014 nie doprowadziła do likwidacji złej organizacji pracy i górniczych przywilejów.

Udzielając odpowiedzi na drugie pytanie, należy zauważyć, iż głównym założeniem *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA* było zamknięcie czterech najbardziej deficytowych zakładów i redukcja miejsc pracy. Pozostałe kopalnie miały zostać dokapitalizowane i restrukturyzowane w ramach NKW SA. W wyniku protestów górniczych, a następnie porozumienia między rządem E. Kopacz a górniczymi związkami zawodowymi, założenia *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA* zostały zmienione. Nowa wersja planu nie przewidywała zamykania kopalń i redukcji zatrudnienia. Założenia planu były ogólne, nie wskazano środków, dzięki którym można byłoby je zrealizować. Naprawa KW SA miała polegać na przeniesieniu kopalń odnotowujących największe straty do SRK SA oraz powołaniu przy udziale spółek energetycznych NKW SA. Postanowienia porozumienia nie rozwiązywały problemów

⁴⁵ *Kopalnie do przeglądu – wywiad z Krzysztofem Tchórzewskim, przyszłym ministrem energetyki*, „Gazeta Wyborcza”, 14–15.11.2015, s. 4.

⁴⁶ J. Dudala, *Pacjent stabilny...*, op. cit., s. 41.

KW SA, a przesuwały je w niedaleką przyszłość oraz pokazały, że górnictwo jest upolitycznionym sektorem gospodarki.

Opowiadając na ostatnie pytanie, należy stwierdzić, że rząd E. Kopacz w ograniczonym zakresie zrealizował założenia *Planu naprawczego dla Kompanii Węglowej SA*. Najbardziej deficytowe kopalnie przekazano do SRK SA. Kopalnia Brzeszcze, która odnotowywała największe straty, została zakupiona przez Tauron SA. Natomiast Węgłokoks Kraj Sp. z o.o. nabył KWK Bobrek i KWK Piekary. Sprzedane kopalnie muszą zostać dokapitalizowane i zrestrukturyzowane, aby ich działalność przyniosła zyski.

Rząd E. Kopacz nie rozwiązał problemów polskiego górnictwa węgla kamiennego. Rządowe obietnice dotyczące powołania NKW SA oraz pozyskania inwestorów zainteresowanych restrukturyzacją polskich kopalń nie zostały dotrzymane.

Po wyborach parlamentarnych 25 października 2015 r. problemy polskiego górnictwa są dla nowego rządu jednym z największych wyzwań. Zadaniem rządu Beaty Szydło powinno być określenie strategii rozwoju polskiego górnictwa węgla kamiennego, w której przedstawiono by sytuację polskich kopalń oraz decyzje, jakie należy podjąć, by ich działalność przynosiła zyski. Restrukturyzacja KW SA będzie możliwa dzięki porozumieniu między rządem, górnictwem związkami zawodowymi i kierownictwem kopalń. Osiągnięcie konsensusu będzie jednak dość trudne, m.in. dlatego, że na terenie KW SA działa około 230 związków zawodowych, które prezentują różne stanowiska w sprawie przyszłości polskiego górnictwa.

Istnieje duże prawdopodobieństwo, iż jedynym racjonalnym rozwiązaniem dla najbardziej deficytowych kopalń będzie ich sukcesywna likwidacja. Coraz częściej o takim rozwiązaniu mówią przedstawiciele rządu B. Szydło. W pozostałych spółkach górniczych należy przeprowadzić restrukturyzację. Kopalnie KW SA potrzebują dokapitalizowania, co będzie możliwe dzięki inwestorom zainteresowanym ich nabyciem. Pomysł przejścia kopalń KW SA przez spółki energetyczne Skarbu Państwa wydaje się słuszny, chociażby ze względu na rynek zbytu węgla i zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego Polski. Innym rozwiązaniem mogłaby być ich prywatyzacja, a następnie restrukturyzacja.

Kopalnie Bogdanka SA i KWK Silesia są dowodem na to, iż działalność prywatnych kopalń – dzięki racjonalnemu zarządzaniu, prowadzeniu polityki inwestycyjnej i utrzymywaniu niskich kosztów wydobycia węgla – może być rentowna. Wpływ na tę rentowność ma również niedopuszczanie do przerostu zatrudnienia w administracji przedsiębiorstwa, brak przywilejów górniczych i kosztów związanych z utrzymaniem działaczy związków zawodowych oraz sześciodniowy tydzień pracy.

Bezpieczeństwo energetyczne Polski a sytuacja ekonomiczna Kompanii Węglowej SA po 2014 roku

Streszczenie

Istotnym elementem bezpieczeństwa energetycznego Polski jest węgiel kamienny, którego znaczne złoża są dostępne bezpośrednio w kraju. Prowadzona od 26 lat przez polski rząd restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego nie została zakończona. Od 2012 r. kopalnie Kompanii Węglowej SA działają nieefektywnie, a koszty wydobycia surowca

przewyższają możliwe do osiągnięcia ceny rynkowe. Celem artykułu jest analiza polityki polskiego rządu w zakresie restrukturyzacji KW SA po 2014 r. Problematykę tę ukazano w kontekście górniczych protestów wobec skutków restrukturyzacji kopalń, cen węgla na światowym rynku oraz pozyskania inwestorów zainteresowanych nabyciem kopalń. Przeprowadzając analizę decyzji rządu Ewy Kopacz, zwrócono uwagę na czynniki, które wpłynęły na kryzys gospodarczy kopalń należących do KW SA, oraz założenia i realizację programu naprawczego. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, iż rząd E. Kopacz nie rozwiązał problemów KW SA i w tej sytuacji zadaniem gabinetu Beaty Szydło będzie opracowanie strategii rozwoju górnictwa węgla kamiennego w Polsce oraz ocena obecnej sytuacji i przyszłości kopalń.

Słowa kluczowe: Polska, bezpieczeństwo energetyczne, program restrukturyzacji, przemysł górnictwa węglowego

The energy security of Poland versus the economic situation of Kompania Węglowa SA after 2014

Abstract

The energy security of Poland relies on coal, whose substantial reserves are to be found in the country. The restructuring programme of coal mining industry has not been, as yet, completed. Since 2012, the mines of Kompania Węglowa SA (KW SA) have not been operating effectively and the cost of getting coal from underground exceeds coal's free market price. The aim of the paper is to examine the policies of the Polish government after 2014, focused on the restructuring of KW SA. The problem is presented in the context of miners protesting against the restructuring effects in their mines, coal prices on the international market and attempts made to attract foreign investors who would be willing to buy Polish coal mines. While analysing the decisions made by Ewa Kopacz's government, attention was paid to those factors that affected the economic crisis in KW SA coal mines as well as to the guidelines and the implementation of the recovery plan. Following the analysis, it was found that the government of Ewa Kopacz did not solve the problems facing KW SA. Consequently, it will be for Beata Szydło's government to work out a development strategy for the Polish coal mining industry and to assess the current and future situation of Polish mines.

Key words: Poland, energy security, restructuring programme, coal mining industry

Экономическое положение «Угольной компании АО» на фоне энергетической безопасности Польши после 2014 года

Резюме

Важным элементом энергетической безопасности Польши является добыча каменного угля, значительные залежи которого находятся непосредственно в стране. Имеющая место в течении последних 26 лет реструктуризация сектора добычи угля, проводимая польским правительством, не была завершена. От 2012 года шахты «Угольной компании АО» работают неэффективно, а стоимость добычи

сырья превышает рыночные цены. В статье дан анализ политики польского правительства, направленной на реструктуризацию «Угольной компании АО» после 2014 года. Существующие проблемы показаны в контексте протестов шахтеров против последствий реструктуризации шахт, цен на уголь на мировом рынке и привлечения инвесторов, заинтересованных покупкой шахт. Проведен также анализ решений правительства Евы Копач, обращено внимание на факторы, которые повлияли на экономический кризис шахт, принадлежащих «Угольной компании АО», обсуждено планы и реализацию правительственной программы. Проведенный анализ показал, что правительство Е. Копач не решило проблем «Угольной компании АО». В связи с этим, задачей кабинета Беаты Шидло будет разработка стратегии развития угольной промышленности в Польше, проведение оценки существующей ситуации и будущего шахт.

Ключевые слова: Польша, энергетическая безопасность, программа реструктуризации, угольная промышленность

Anna Piziak-Rapacz

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Bezpieczeństwo energetyczne w polityce rządu koalicji PiS, LPR i Samoobrony (2005–2007) oraz rządu Beaty Szydło – analiza porównawcza

Wprowadzenie

Polska nie jest krajem samowystarczalnym energetycznie, co oznacza konieczność zapewnienia nieprzerwanych dostaw surowców, które pokrywają zgłaszany popyt, w cenie możliwej do zapłacenia. Oficjalne dokumenty potwierdzają, że Polska posiada strategię bezpieczeństwa energetycznego do roku 2030, a w opracowaniu pozostaje strategia do roku 2050. Problematyczną kwestią jest jednak realizacja powziętych założeń. Kolejne koalicje obejmujące władzę w Polsce cechowały się brakiem ciągłości działań, co w konsekwencji przekładało się na niezrealizowane projekty energetyczne, np. rurociąg Odessa–Brody–Płock–Gdańsk, gazociąg Bernau–Szczecin. Drugim bardzo ważnym problemem było jednoczesne zainicjowanie kilku kapitałochłonnych przedsięwzięć, jak budowa elektrowni atomowej, poszukiwanie gazu z łupków, dostawy gazu skroplonego, inwestycje w odnawialne źródła energii.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza z nich opisuje strategię koalicji Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Ligi Polskich Rodzin (LPR) i Samoobrony w latach 2005–2007 wobec sektora energetycznego. Druga – analizuje perspektywy rynku energetycznego w Polsce po wyborach w październiku 2015 r., które wygrała partia Prawo i Sprawiedliwość, uzyskując większość głosów pozwalającą na samodzielne

sprawowanie władzy w państwie. Celem publikacji jest wskazanie głównych założeń dla poszczególnych okresów, wyszczególnienie różnic i podobieństw. Należy odpowiedzieć na pytanie, jak nowa partia planuje zagwarantować bezpieczeństwo energetyczne Polski – zarówno w perspektywie krótkookresowej, jak i długookresowej. Czy będzie promowała niezrealizowane dotąd projekty? Czy oberze całkowicie odmienny kierunek zmian dla sektora energetycznego? Należy podkreślić, że z uwagi na bardzo krótki okres sprawowania władzy można na razie oceniać tylko plany nowego rządu.

Z uwagi na szerokość zagadnienia poddanego analizie, pewne problemy, jak np. kwestia wykorzystania węgla kamiennego i brunatnego w bilansie energetycznym Polski, zostały w niniejszym opracowaniu jedynie wspomniane.

Strategia koalicji rządowej PiS, LPR i Samoobrony w latach 2005–2007

Po wyborach parlamentarnych w 2005 r. program wyborczy zwycięskiej partii (PiS) i późniejszej koalicji PiS, LPR i Samoobrony jako główny cel względem sektora energetycznego wskazał kwestię dywersyfikacji kierunków dostaw surowców energetycznych do Polski, m.in.: dostawy gazu z Norwegii, projekt terminalu gazu skroplonego LNG oraz projekt gazociągu Sarmackiego. Zrezygnowano natomiast z pomysłu gazociągu Aleksandra Gudzowatego Bernau–Szczecin.

W 2005 r. pojawiła się koncepcja dostaw gazu z regionu Morza Kaspijskiego. Proponowana trasa miała prowadzić do Polski przez Gruzję, Armenię, Ukrainę. Projekt nie doczekał się realizacji z uwagi na brak inwestorów. Koszty inwestycji oszacowano na 3–4 mld euro, a łączną wysokość możliwego przesyłu – na około 20 mld m³ gazu rocznie, w tym 3–4 mld m³ do Polski¹.

4 stycznia 2005 r. rząd przyjął *Politykę energetyczną Polski do 2025 roku*. Dokument zdefiniował takie pojęcia jak: bezpieczeństwo energetyczne państwa, niezawodność dostaw, ekonomiczne uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego, dywersyfikacja źródeł paliw i energii, samowystarczalność energetyczna kraju². Wskazano, że węgiel kamienny i brunatny pozostaną podstawowymi surowcami dla polskiej gospodarki. Kolejnym z założeń było utrzymanie udziału gazu ziemnego pochodzenia krajowego w ogólnym bilansie energetycznym Polski. Dokument przewidywał wzrost popytu na energię, co w konsekwencji przełożyło się na potrzebę dywersyfikacji kierunków i źródeł pozyskania energii.

W 2006 r. wiceminister gospodarki Piotr Naimski zaproponował nowe kierunki dostaw gazu do Polski: z Morza Północnego, Azji Środkowej, Iranu czy Afryki Północnej. Zaznaczył, że mimo tych nowych rozwiązań Polska powinna rozwijać w tym obszarze współpracę również z Norwegią oraz Danią³. Raport Biura Bezpieczeństwa

¹ W.S. Michałowski, *Sarmacki gazociąg*, „Rurociągi, magistrale przesyłowe i energetyka odnawialna” 2005, nr 3 (40), s. 1–5.

² *Polityka energetyczna Polski do 2025 roku*, Ministerstwo Gospodarki, 4.01.2005, s. 4–5.

³ *Pistolet na gaz*, „Newsweek”, 8.01.2006, <http://swiat.newsweek.pl/pistolet-na-gaz,15270,1,1.html> [dostęp: 12.02.2016].

Narodowego z 2006 r. podkreślił znaczenie dla strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski takich projektów jak gazociąg Nabucco oraz budowa terminalu LNG w Polsce. Wybór drogi dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw nie jest łatwy, gdyż zawsze wiąże się on z mniejszym bądź większym ryzykiem. Nie można zapomnieć o węglu kamiennym i brunatnym i ich roli w polskiej gospodarce⁴. Dodatkowym rozwiązaniem powinna być energetyka jądrowa, która przy stworzeniu odpowiednich regulacji prawnych może stanowić wsparcie dla sektora energetycznego⁵.

Projekt powstania terminalu gazu skroplonego LNG w Polsce od początku napotkał na problemy lokalizacyjne; jako miejsce docelowe wskazywano Trójmiasto oraz Świnoujście. 18 stycznia 2007 r. minister gospodarki Piotr Woźniak i minister energii i górnictwa Algierii Chakib Khelil podpisali memorandum o współpracy, również w dziedzinie energetyki⁶. P. Woźniak promował też inne źródło dostaw – Jemen. Do końca 2007 r. Polsce nie udało się znaleźć dostawcy dla LNG.

W czerwcu 2006 r. podczas wizyty w Reykjavíku premier Polski Kazimierz Marcinkiewicz rozmawiał z premierem Norwegii Jensem Stoltenbergiem na temat budowy gazociągu oraz realizacji umowy z 2001 r. dotyczącej dostaw gazu⁷. W maju 2007 r. podpisano list intencyjny, co dało możliwość transportu gazu z Norwegii przez Danię. W czerwcu 2007 r. PGNiG nieodpłatnie uzyskało udziały w konsorcjum Scanled. Przewidywano, że do Polski trafi około 2 mld m³ gazu. W październiku 2007 r. spółka PGNiG Norway zakupiła za 360 mln USD udziały w złożach gazu na Norweskim Szelfie Kontynentalnym.

W 2006 r. został przyjęty *Program dla elektroenergetyki*. Założono w nim utworzenie Polskiej Grupy Energetycznej SA, skonsolidowanie Południowego Koncernu Energetycznego z Enion i EnergiaPro oraz elektrownią Stalowa Wola, wydzielenie Operatora Systemu Przesyłowego oraz Operatorów Systemów Dystrybucyjnych⁸. Zaplanowano utworzenie następujących podmiotów: PGE – Polska Grupa Energetyczna SA, Tauron Polska Energia SA, Enea SA, Energa SA. W związku z tym od 1 lipca 2007 r. na polskim rynku energetycznym dostępne były dwie formy zakupu energii: od sprzedawcy oraz od dowolnie wybranego dostawcy. Zasada dostępu strony trzeciej, tzw. *third party access*, była zatem realizowana na terenie Polski w wyniku taryf dostępu do sieci przesyłowych i dystrybucyjnych⁹.

W wygłoszonym w lipcu 2006 r. *exposé* premier Jarosław Kaczyński podkreślił, że bezpieczeństwo państwa musi być postrzegane też jako bezpieczeństwo gospodarcze, w tym energetyczne: „Podejmowane są w tym kierunku różne działania,

⁴ *Raport. Bezpieczeństwo energetyczne Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2006, nr 1: *Bezpieczeństwo energetyczne*, s. 14–27.

⁵ M. Tatarzyński, *Raport. Perspektywy rozwoju energii atomowej w Polsce*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2006, nr 1: *Bezpieczeństwo energetyczne*, s. 30–43.

⁶ A. Łakoma, *Terminal bez gazu*, „Rzeczpospolita”, nr 80 (7677), 04.04.2007, s. B3.

⁷ *Premierzy Polski i Norwegii liczą na budowę gazociągu do Polski*, 9.06.2006, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/premierzy;polski;i;norwegii;licza;na;budowe;gazociagu;do;polski,116,0,164468.html> [dostęp: 12.02.2016].

⁸ *Program dla elektroenergetyki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 27.03.2006.

⁹ *Współczesne problemy prawa energetycznego*, red. M. Wierzbowski, R. Stankiewicz, Warszawa 2010, s. 230–231.

przede wszystkim działania w kierunku dywersyfikacji dostaw gazu, bo to jest sprawa dzisiaj najistotniejsza [...]. Chcemy także budować gazoport”¹⁰.

Wiele spekulacji wywołał w 2006 r. zakup Rafinerii Możejki przez PKN Orlen. Wygrał on z TNK-BP, Gazpromem i Lukoilem. Spółka zapłaciła 2,63 mld USD. Sprzedaż rafinerii przez amerykańską firmę Williams, a potem przez Jukos, wynikały z awarii i wstrzymania dostaw ropy rurociągiem Przyjaźń¹¹. Zakup oceniano wtedy z dwóch perspektyw: jako próbę inwestycji polskiego podmiotu na zagranicznym rynku oraz jako polityczną zagrywkę wobec strony rosyjskiej.

W październiku 2006 r. kanclerz Niemiec Angela Merkel wskazała na możliwość dostarczenia gazu do Polski poprzez Gazociąg Północny. Ofertę ponowiono na początku 2007 r. Według Andrzeja Woźniaka idea ta sprzeczna była z przyjętą strategią dywersyfikacji kierunków i źródeł pozyskiwania energii. Priorytetem powinien być terminal LNG i gazociąg z Danii. 17 sierpnia 2006 r. PGNiG podpisało umowę z niemiecką VNG (Verbundnetz Gas Aktiengesellschaft) na dostawy gazu do Polski: w latach 2006–2008 w wysokości ok. 0,5 mld m³, a w latach 2009–2016 – około 0,4 mld m³.

1 stycznia 2007 r. weszła w życie ustawa o biokomponentach i biopaliwach ciekłych. Biomase zdefiniowano jako stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji. Wyznaczony został tzw. Narodowy Cel Wskaźnikowy, tj. minimalny udział biokomponentów oraz innych paliw odnawialnych w paliwach ogółem¹². Tego samego dnia weszła w życie również druga ustawa dotycząca systemu monitorowania i kontrolowania jakości paliw w pojazdach, instalacjach energetycznych oraz w wybranych flotach i gospodarstwach rolnych¹³.

16 lutego 2007 r. wprowadzono w Polsce obowiązek utrzymywania zapasów surowców przez producentów i handlowców¹⁴. (W przypadku gazu płynnego LPG zapasy 30-dniowe, a w przypadku ropy naftowej i produktów ropopochodnych – 90-dniowe).

1 maja 2007 r. w Krakowie rozpoczął się szczyt energetyczny, w którym brali udział prezydenci: Polski Lech Kaczyński, Azerbejdżanu İlham Alijew, Gruzji Micheil Saakaszwili, Litwy Valdas Adamkus, Ukrainy Wiktor Juszczenko, oraz Lyazzat Kiinov, specjalny wysłannik prezydenta Kazachstanu, sekretarz stanu w Ministerstwie Energetyki i Zasobów Mineralnych. W ramach szczytu odbyły się dwie sesje: pierwsza dotyczyła bezpieczeństwa energetycznego, a druga – kwestii korytarza transportowego Azja Środkowa – Kaukaz Południowy – Europa Środkowa. Ogłoszono

¹⁰ Jarosław Kaczyński wygłosił w Sejmie exposé, 19.07.2006, <http://old.pis.org.pl/article.php?id=4585> [dostęp: 5.02.2016].

¹¹ WikiLeaks ujawnia, kto wstrzymał dostawy ropy do Możejki Orlenu, 19.01.2011, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/wikileaks-ujawnia-kto-wstrzymal-dostawy-ropy-do-mozejek-orkenu/jh669> [dostęp: 5.02.2016].

¹² Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, Dz.U. 2006, nr 169, poz. 1199.

¹³ Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw, Dz.U. 2006, nr 169, poz. 1200.

¹⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakładów na rynku naftowym, Dz.U. 2007, nr 52, poz. 343.

wspólną deklarację dotyczącą współpracy państw przy budowie ropociągu z Morza Kaspijskiego¹⁵.

W 2007 r. w Polsce ponownie podjęto rozmowy w sprawie budowy ropociągu i jego przedłużenia do Gdańska (tzw. projekt Odessa–Brody–Płock–Gdańsk). Stał się on tematem kolejnych szczytów energetycznych. Prezydenci Polski, Litwy, Ukrainy, Gruzji, Azerbejdżanu oraz przedstawiciel Kazachstanu uzgodnili działania w tym zakresie. Powołane zostało konsorcjum Nowa Sarmatia – spółka MPR Sarmatia Sp. z o.o. (PERN Przyjaźń SA – Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych oraz UkrTransNafta). Szczyt w Polsce miał miejsce 11 i 12 maja 2007 r.; w kolejnym, w Wilnie w październiku 2007 r., uczestniczyli dodatkowo prezydenci Łotwy i Rumunii, ale bez prezydenta Kazachstanu. Spotkanie zakończyło się zapewnieniem ze strony Azerbejdżanu w sprawie dostaw surowca dla planowanego rurociągu.

W 2007 r. nadrzędnym celem była poprawa bezpieczeństwa energetycznego, poprzez m.in. zwiększenie dywersyfikacji źródeł dostaw i poziomu konkurencji oraz przystąpienie Polski do Międzynarodowej Agencji Energetycznej (3 października 2007 r.). Nowa strategia polityczna miała wspierać działania unijne, np. budowę międzynarodowej infrastruktury z regionów Europy Środkowo-Wschodniej, główny nacisk kładziono na projekt Odessa–Brody do Płocka¹⁶.

Reasumując, za najważniejsze osiągnięcia rządów koalicji PiS, LPR i Samoobrony w latach 2005–2007 można uznać m.in.:

- strategię bezpieczeństwa energetycznego Polski do roku 2025, restrukturyzację sektora naftowego, uruchomienie programu dla energetyki, zastosowanie zasady *third party access* oraz rozdziału na przesył i dystrybucję, wydłużenie wymaganego okresu magazynowania surowców;
- dywersyfikację kierunków i źródeł dostaw surowców do Polski: perspektywa budowy terminalu LNG i importu gazu z Norwegii; zakup przez PGNiG udziałów w norweskich złożach o wielkości ok. 36 mld m³, zakup przez PKN Orlen Mażeikių Nafta na Litwie, pojawienie się perspektywy realizacji projektu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk.

Należy podkreślić, iż dwa lata to okres zbyt krótki na realizację polityki energetycznej, zwłaszcza w perspektywie długookresowej. Istnieje możliwość sprecyzowania pewnych działań, jednakże nie można w pełni ocenić ich skutków. Drugim bardzo poważnym problemem jest brak ciągłości i spójności polityki kolejnych rządów. Idee, pomysły, a w końcu i rozpoczęte działania poprzedników nie mogą zostać w pełni zrealizowane z uwagi na odmienne poglądy następnej koalicji. Najwyższym celem koalicji rządzącej powinna być zatem ocena możliwości sektora, jego potrzeb i wymagań we wszystkich możliwych płaszczyznach i przedziałach czasowych. Działania te powinny być wsparte wiedzą o globalnym rynku energetycznym i uzupełniane o trendy na nim panujące.

Po wyborach w październiku 2007 r. władzę w Polsce objęła koalicja Platformy Obywatelskiej (PO) i Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL). Priorytetami dla polskiego sektora energetycznego stały się takie inwestycje jak budowa gazoportu,

¹⁵ Prezydencki Szczyt Energetyczny w Krakowie, 11.05.2007, <http://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2007/art,443,prezydencki-szczyt-energetyczny-w-krakowie.html> [dostęp: 5.02.2016].

¹⁶ *Polityka Rządu RP dla przemysłu naftowego w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 6.02.2007, s. 4.

budowa elektrowni atomowej oraz rozpoznanie złóż gazu łupkowego w Polsce. Dodatkowo ponownie rozmawiano o realizacji projektu ropociągu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk. Problematiczną kwestią był sektor węgla kamiennego – wskazywany jako nierentowny z uwagi na import surowca po cenach niższych niż na rynku krajowym. Pojawiła się groźba zamykania kopalń i masowych zwolnień.

Kierunek zmian w polskim sektorze energetycznym po 2015 r.

Wybory parlamentarne w październiku w 2015 r. wygrał PiS, a uzyskana większość pozwala mu sprawować rządy bez wchodzenia w koalicje. Taki układ sił z jednej strony daje możliwość szybkiej zmiany prawa i wcielania postanowień w życie, z drugiej jednak – w przypadku popełnienia ewentualnego błędu odpowiedzialność za ryzyko będzie przypisywana tylko jednej stronie.

Jednym z pierwszych działań PiS w ramach sektora energetycznego było utworzenie Ministerstwa Energii na czele z Krzysztofem Tchórzewskim¹⁷, co wynikało z nowelizacji ustawy o działaniach administracji rządowej¹⁸. Po zmianach powstały nowe działy: gospodarki złożami kopalin i żeglugi śródlądowej oraz powołany został urząd Pełnomocnika Rządu ds. Infrastruktury Energetycznej¹⁹. Pojawił się również pomysł rozwiązania Ministerstwa Skarbu Państwa, które kontrolowało państwowe koncerny energetyczne. Jego kompetencje mogłyby wtedy zostać wcielone np. do Ministerstwa Energii.

Na posiedzeniu Sejmu 29 i 30 stycznia 2016 r. wskazano zakres kompetencji Ministerstwa Energii w trzech głównych aspektach: wyodrębnienia kompetencji z Ministerstwa Gospodarki w zakresie rynku energii, zastąpienia Ministerstwa Gospodarki w konsultacjach w ramach sektora energetycznego oraz przejęcia władzy nad Wyższym Urzędem Górniczym²⁰. PiS w okresie przedwyborczym zapowiedział następujące działania: poparcie polskiej energetyki opartej na węglu pochodzącym ze źródeł krajowych, modernizację sektora, wsparcie dla poszukiwań gazu łupkowego, którego potencjał może znacząco poprawić bezpieczeństwo energetyczne Polski, oraz budowę elektrowni jądrowej. Partia skrytykowała również pomysł dekarbonizacji. Uważała, że każdy kraj powinien mieć prawo do kształtowania swojego miksu energetycznego z uwagi na specyfikę warunków w nim panujących²¹. Prezydent RP Andrzej

¹⁷ *Tak będzie wyglądać Ministerstwo Energii według Krzysztofa Tchórzewskiego*, 25.11.2015, http://energetyka.wnp.pl/tak-bedzie-wygladac-ministerstwo-energii-wedlug-krzysztofa-tchorzewskiego,262118_1_0_0.html [dostęp: 8.02.2016].

¹⁸ Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015, poz.1960.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej, Dz.U. 2015, poz. 2116.

²⁰ *W Sejmie krystalizują się kompetencje Ministerstwa Energii*, 1.02.2016, <http://biznesalert.pl/w-sejmie-krystalizuja-sie-kompetencje-ministerstwa-energii/> [dostęp: 8.02.2016].

²¹ J. Dudała, *W programie PiS: odbudować górnictwo, zmodernizować energetykę*, 22.09.2016, <http://www.parlamentarny.pl/gospodarka/w-programie-pis-odbudowac-gornictwo-zmodernizowac-energetyke,644.html> [dostęp: 8.02.2016].

Duda podczas Barbórki w Bełchatowie podkreślił: „Jeśli jakieś państwo posiada 90% europejskich zasobów węgla, jeśli jego sektor energetyczny w zdecydowanej części opiera się na węglu, to mówienie w tym państwie o dekarbonizacji jest herezją i jest antypaństwowe”²².

Jeszcze podczas kampanii wyborczej doszło do debaty pomiędzy Beatą Szydło (PiS) a premier Ewą Kopacz (PO). B. Szydło skrytykowała brak ciągłości decyzji w sprawie budowy elektrowni jądrowej w Polsce²³, zapowiedziała wsparcie finansowe dla tego projektu. E. Kopacz stanęła na stanowisku promowania rozwoju sektora węglowego²⁴. Minister energii K. Tchórzewski podczas forum „Zmieniamy polski przemysł” w styczniu 2016 r. podkreślił, że Program Polskiej Energetyki Jądrowej (PPEJ) będzie kontynuowany²⁵.

Premier B. Szydło w styczniu 2016 r. powołała Wojciecha Kowalczyka na stanowisko sekretarza stanu w Ministerstwie Energii i pełnomocnika rządu ds. restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. Andrzej Piotrowski objął dział energetyki, a Michał Kurtyka stał się odpowiedzialny za relacje energetyczne Polska–UE²⁶.

28 stycznia 2016 r. zarząd Kompanii Węglowej oświadczył, że wypowiada porozumienie z lipca 2015 r. Zakładało ono, że 11 kopalń Kompanii Węglowej zostanie przeniesionych do Towarzystwa Finansowego Silesia, a finalnie będzie działać pod nazwą Nowa Kompania Węglowa. Zarząd stwierdził bowiem, że gwarantuje ono zatrudnienie górnikom jedynie przez rok od podpisania porozumienia i wcielenia do nowej spółki. Do końca września 2015 r. miała powstać Nowa Kompania Węglowa. Nazwę zmieniono na „Polska Grupa Górnicza”, jednak działań nie podjęto²⁷. Prezydent RP 28 grudnia 2015 r. podpisał projekt ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Pozwoli on w latach 2016–2018 na nieodpłatne przekazywanie majątku kopalń do Spółki Restrukturyzacji Kopalń SA²⁸. Początek lutego 2016 r. przyniósł w Kompanii Węglowej masowe protesty przeciwko obniżeniu pensji górnikom. Należy podkreślić, iż związki zawodowe są obecnie pewną zaporą dla naprawy polskiego sektora węglowego i przywrócenia jego rentowności. Jak stwierdził prezydent Duda, „na prze-

²² Prezydent Duda w Bełchatowie: Mówienie o dekarbonizacji jest antypaństwowe, 4.12.2015, <http://televizjarepublika.pl/prezydent-duda-w-belchatowie-mowienie-o-dekarbonizacji-jest-antypaństwowe,26923.html> [dostęp: 9.02.2016].

²³ Wielcy chcą nam budować elektrownie atomową. Tylko że Polska atomu nie chce, 30.11.2015, <http://biznes.newsweek.pl/elektrownia-atomowa-w-polsce-chetni-do-budowy-sa-inwestycji-nie-będzie,artykuly,374935,1.html> [dostęp: 30.11.2015].

²⁴ Spór Ewy Kopacz i Beaty Szydło o elektrownię atomową w Polsce, 4.10.2015, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1524363,Spor-Ewy-Kopacz-i-Beaty-Szydlo-o-elektrownie-atomowa-w-Polsce> [dostęp: 20.11.2015].

²⁵ Krzysztof Tchórzewski: program jądrowy będzie kontynuowany, 20.01.2016, <http://www.elektrownia-jadrowa.pl/krzysztof-tchorzewski-program-jadrowy-będzie-kontynuowany.html> [dostęp: 8.02.2016].

²⁶ Beata Szydło powołała nowych wiceministrów energii, 7.01.2016, <http://serwisy.gazetaprawna.pl/energetyka/artykuly/916486,beata-szydlo-powolala-nowych-wiceministrow-energii.html> [dostęp: 8.02.2016].

²⁷ Polska Grupa Górnicza zamiast Nowej Kompanii Węglowej, 19.01.2016, http://gornictwo.wnp.pl/polska-grupa-gornicza-zamiast-nowej-kompanii-weglowej,265577_1_0_0.html [dostęp: 8.02.2016].

²⁸ Nowelizacja ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego podpisana przez Prezydenta RP, 30.12.2015, <http://www.mg.gov.pl/node/25686> [dostęp: 8.02.2016].

strzeni ostatnich lat, gdy w górnictwie była bardzo dobra koniunktura, nie przeprowadzono kompleksowego planu modernizacji polskiego górnictwa”²⁹.

Nowy rząd powrócił do kwestii dostaw gazu ziemnego z Norwegii. 2 lutego 2016 r. premier Szydło spotkała się z szefową norweskiego rządu Erną Solberg. Pokreślona została kwestia współpracy w sprawie dostaw gazu. B. Szydło na konferencji prasowej podkreśliła strategię energetyczną Polski: „zdajemy sobie z tego sprawę, że Polska jest państwem, które jeszcze przez wiele lat musi opierać się na węglu, który jest naszym głównym surowcem energetycznym. Poszukujemy jednak innych możliwości i tutaj inwestycja w szelfie norweskim jest w naszej ocenie dobrą drogą”³⁰. Należy zaznaczyć, że idea tej inwestycji pojawiała się już dwukrotnie, dlatego najważniejsza jest jej finalizacja. Działania te wpisują się w strategię dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw do Polski, co ma znacznie poprawić bezpieczeństwo energetyczne państwa. Według P. Naimskiego „to jest otwarcie na północ, bo dla tej części Europy, w której Polska się znajduje, alternatywą i uzupełnieniem dla gazu rosyjskiego jest gaz z szelfu norweskiego”³¹.

PKN Orlen pod koniec 2015 r. podpisał aneks do umowy z rosyjskim koncernem Rosneft Oil Company. W komunikacie Biura Prasowego PKN Orlen opublikowany został następujący wpis dotyczący warunków umowy:

Dostawy do będą realizowane w okresie od 1 lutego 2016 r. do 31 stycznia 2019 r. do zakładu w Płocku. Koncern będzie także posiadał opcję odbioru części dostaw w Gdańskim Naftoporcie lub w terminalu w Butyndze na Litwie. Porozumienie zapewnia dostawę od 18 mln ton do 25,2 mln ton ropy naftowej, a szacunkowa maksymalna wartość kontraktu wyniesie około 26 mld złotych przy obecnych warunkach rynkowych³².

PiS wskazał w swoich postulatach również powrót do budowy ropociągu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk. Projekt wielokrotnie pojawiał się na forum debaty politycznej, jednak nie doczekał się realizacji ze względu na inne, bardziej opłacalne inwestycje w Europie, w których główną rolę grają kwestie ekonomiczne³³. Do 2017 r. konsorcjum Sarmatia ma uzyskać pozwolenie na budowę, a całość inwestycji ma zostać wsparta środkami z Unii Europejskiej³⁴. Ropociąg stałby się uzupełnieniem dla

²⁹ Prezydent Duda o energetyce, węglu i placach w górnictwie, 11.12.2015, <http://www.polskieradio.pl/42/3167/Artykul/1556610,Prezydent-Duda-o-energetyce-weglu-i-placach-w-gornictwie> [dostęp: 2.09.2016].

³⁰ Będzie gazociąg z Morza Północnego do Polski?, 3.02.2016, <http://www.euractiv.pl/energia-srodowisko/artykul/bdzie-gazociag-z-morza-ponocnego-do-polski-007943> [dostęp: 8.02.2016].

³¹ Naimski: Polska energetyka będzie oparta na węglu, 18.11.2015, <http://www.rp.pl/Rzad-PiS/151119193-Naimski-Polska-energetyka-będzie-oparta-na-weglu.html> [dostęp: 9.02.2016].

³² PKN ORLEN podpisał aneks do długoterminowej umowy na dostawy ropy naftowej z Rosneft Oil Company, 30.12.2015, <http://www.orklen.pl/PL/BiuroPrasowe/Strony/PKN-ORLEN-podpisa%C5%82-aneks-do-d%C5%82ugoterminowej-umowy-na-dostawy-ropy-naftowej-z-Rosneft-Oil-Company-.aspx> [dostęp: 10.02.2015].

³³ Nowy rząd wśród priorytetów ma m.in. zwiększenie wpływów z VAT, 16.11.2015, <http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1545076,Nowy-rzad-wsrod-priorytetow-ma-min-zwiekszenie-wplywow-z-VAT> [dostęp: 8.01.2016].

³⁴ Projekt rurociągu powraca, 30.11.2015, <http://m.e-petrol.pl/wiadomosci-polska/90996/projekt-rurociagu-powraca> [dostęp: 8.02.2016].

Europejskiego Korytarza Transportu Ropy i umożliwił dostęp do surowców z Kazachstanu, Azerbejdżanu czy Turkmenistanu.

Obawy budzi podpisane we wrześniu 2015 r. porozumienie Gazpromu z BASF i E.ON (Niemcy), ENGIE (Francja), OMV (Austria) oraz Royal Dutch Shell (Wielka Brytania/Holandia) dotyczące budowy między Rosją a Niemcami gazociągów o przepustowości 55 mld m³. Budowa kolejnego gazociągu omijającego Polskę może pozbawić ją roli kraju tranzytowego. Polska nie jest samowystarczalna energetycznie, nie posiada również zaplecza technologicznego i finansowego, aby samodzielnie poszukiwać nowych surowców i je wydobywać w kilku płaszczyznach jednocześnie. Dlatego też rozwiązaniem jest skupienie się na działaniach, które są ekonomicznie i politycznie uzasadnione. Dzięki położeniu w centralnej części Europy Polska mogłaby stanowić zaplecze tranzytowe lub magazynowe dla innych krajów, w tym Niemiec i Rosji. Szansa ta jest obecnie niewykorzystana, co było widoczne podczas budowy Nord Streamu. Nord Stream II jest również kontrowersyjny – z uwagi na fakt, że Rosja może być nie tylko sprzedawcą i producentem gazu, ale i właścicielem samego gazociągu. Dlatego też Polska opowiedziała się przeciwko temu rozwiązaniu³⁵.

Według stanu na koniec stycznia w 2016 r. w Polsce obowiązywały 32 koncesje na poszukiwanie i/lub rozpoznanie złóż węglowodorów, w tym gazu z łupków. 10 koncesjonariuszy wykonało łącznie 72 otwory rozpoznawcze³⁶. Na początku 2016 r. miał ukazać się raport Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG) w sprawie wielkości złóż. Raport miał opierać się na wynikach podmiotów poszukujących gazu łupkowego w Polsce w ciągu ostatnich pięciu lat. Polska w przypadku potwierdzenia danych z 2012 r. (347 do 746 mld m³ gazu łupkowego) mogłaby znacznie poprawić swoje bezpieczeństwo energetyczne. Z uwagi na możliwość występowania złóż 28 października 2015 r. Polska podpisała memorandum ws. współpracy w geologii i górnictwie z Chinami. Głównym celem było opracowanie technologii wydobywania gazu z łupków w Polsce³⁷. 19 listopada 2015 r. stanowisko Głównego Geologa Kraju objął prof. dr hab. Mariusz Orion Jędrysek. Warto podkreślić, że w latach 2005–2007 również pełnił tę funkcję. Na jego stronie internetowej można znaleźć stwierdzenie, które pozwala ocenić skalę działań: „zainicjowałem w 2006 r. poszukiwania gazu i ropy w łupkach (wydałem pierwsze koncesje), starałem się przygotować Polskę organizacyjnie (utworzenie kompetentnych organów państwa, nowe prawo, rozwój polskiego know-how) do poszukiwań, a w efekcie do wydobycia gazu z łupków”³⁸. W wypowiedzi ze stycznia 2016 r. Jędrysek podkreślił, że politykę surowcową chciałby przygotować w ciągu trzech lat, gdyż nie da się tego zrobić szybciej³⁹. W przygotowanie ta-

³⁵ *Polska przeciw Nord Stream II. „Prawo UE musi być przestrzegane”*, 11.09.2015, <http://energetyka.defence24.pl/258026,polska-przeciw-nord-stream-ii-prawo-ue-musi-byc-przestrzegane> [dostęp: 9.02.2016].

³⁶ *Stan prac poszukiwawczych za gazem łupkowym – styczeń 2016 r.*, <http://infolupki.pgi.gov.pl/stan-prac-poszukiwawczych/aktualnosci/stan-prac-poszukiwawczych-za-gazem-lupkowym-styczen-2016-r> [dostęp: 9.02.2016].

³⁷ *Polsko-chińska umowa o współpracy ws. łupków podpisana*, 28.10.2015, <http://www.pb.pl/4338040,66935,polsko-chinska-umowa-o-wspolpracy-ws.-lupkow-podpisana> [dostęp: 9.02.2016].

³⁸ Więcej informacji na portalu Mariusza Oriona Jędryska: <http://www.jedrysek.eu>.

³⁹ *Jędrysek: Polityka surowcowa może powstać w ciągu trzech lat*, 20.01.2016, <http://www.pb.pl/4419684,72617,jedrysek-polityka-surowcowa-moze-powstac-w-ciagu-trzech-lat> [dostęp: 10.02.2016].

kiego raportu ma być włączona Państwowa Służba Geologiczna. Główny geolog kraju podkreślił również, że w 2016 r. nie będzie publikowany raport PIG w sprawie ilości gazu łupkowego w Polsce.

15 stycznia 2016 r. miało miejsce spotkanie ministra środowiska prof. Jana Szyszki, wiceministra środowiska, pełnomocnika rządu ds. polityki klimatycznej Pawła Sałka, wiceministra spraw zagranicznych Konrada Szymańskiego, wiceministra energii Michała Kurtyki z komisarzem ds. działań w dziedzinie klimatu i energii Komisji Europejskiej Miguelem Ariasem Cañete. Tematem dyskusji była polityka klimatyczna UE po 2020 r. Minister środowiska podkreślił, że Polska prowadzi aktywną politykę na rzecz ograniczenia emisji dwutlenku węgla. Jednakże są pewne problemy:

kształt systemu EU ETS powinien uwzględniać w dużym stopniu specyfikę poszczególnych państw członkowskich, w tym przede wszystkim ich miks paliwowy, wewnętrzne okoliczności ekonomiczne i własne surowce. [...] Unia Europejska ma ambicje być liderem w ochronie klimatu poprzez rozwój technologii niskoemisyjnych oraz odnawialnych źródeł energii. Ambicje te muszą być jednak dostosowane do specyfiki, potencjału oraz dotychczasowych wysiłków redukcyjnych poszczególnych państw członkowskich, i z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego⁴⁰.

Duże znaczenie dla Polski będą miały postanowienia szczytu klimatycznego COP21 w Paryżu w grudniu 2015 r. Głównym celem porozumienia było ograniczenie wzrostu temperatury na świecie do 2 stopni Celsjusza. Kraje rozwinięte mają przeznaczyć na zapobieganie zmianom klimatu ok. 100 mld USD rocznie, wspierając tym samym państwa biedniejsze. Według J. Szyszki „porozumienie klimatyczne podpisane w Paryżu jest szansą na rozwój gospodarczy. Świat i Polska może na tej polityce nie tracić, ale zyskiwać. Mówimy o wzroście gospodarczym z poszanowaniem praw rządzących przyrodą”⁴¹. W postanowieniach szczytu nie pojawiło się również stwierdzenie dekarbonizacja, co jest uważane – zwłaszcza przez stronę Polską – za pozytywny akcent. Wykorzystanie węgla kamiennego i brunatnego w gospodarce zostało określone jako neutralne, co oznacza, że będzie on mógł stanowić element bilansów energetycznych państw. Uwzględniono również postulat Polski w sprawie zalesiania jako metody na poprawę jakości powietrza.

Podsumowanie

Polska nie ma stabilnej strategii bezpieczeństwa energetycznego w perspektywie długookresowej. Po wyborach w 2015 r. PiS przystąpił do realizacji swoich planów względem sektora energetycznego. Utworzono Ministerstwo Energii, wyrażono poparcie dla sektora gazu łupkowego, dla gazoportu w Świnoujściu, budowy elektrowni atomowej w Polsce, wskazano na ograniczenie emisji dwutlenku węgla przy

⁴⁰ *W Ministerstwie Środowiska o polityce klimatyczno-energetycznej*, 15.01.2016, https://www.mos.gov.pl/artykul/7_aktualnosci/25624_w_ministerstwie_srodowiska_o_polityce_klimatyczno_energetycznej.html [dostęp: 9.02.2016].

⁴¹ *Szczyt klimatyczny w Paryżu: Państwa przyjęły historyczne porozumienie*, 13.12.2015, <http://www.polskatimes.pl/artykul/9184397,szczyt-klimatyczny-w-paryzu-panstwa-przyjely-historyczne-porozumienie,id,t.html> [12.02.2016].

jednoczesnym poparciem dla sektora węglowego, wspomniano również o realizacji projektu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk czy dostawach gazu ziemnego z Norwegii, zwrócono uwagę na potencjał sektora odnawialnych źródeł energii. Jednym z problemów sektora energetycznego w Polsce jest jego nierentowność, w górnictwie wynikająca z wysokich kosztów utrzymania pracowników, kopalni i przestarzałej technologii. Zainstalowane moce wytwórcze wymagają inwestycji modernizacyjnych, np. ograniczenia emisji dwutlenku węgla, co pociągnie za sobą wysokie nakłady finansowe dla inwestorów. Polska, nie będąc krajem samowystarczalnym energetycznie, powinna zacząć wykorzystywać swoje położenie geograficzne i pełnić funkcję kraju tranzytowego, co może podnieść jej atrakcyjność ekonomiczną. Obecnie nadal jest jednak uzależniona od dostaw gazu z Rosji. Dywersyfikacja kierunków i źródeł pozyskania energii, która pojawia się w strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski, wymaga intensyfikacji. Polskiemu sektorowi potrzebne są konkretne działania (np. budowa elektrowni jądrowej), efektywne i poparte przez partie rządzące w perspektywie długoterminowej. Nie można zapominać, że wydajność sektora jest ograniczona pewnymi ramami. Brak widocznych działań może spowodować obniżenie rentowności do poziomu, na którym nie będzie można już mówić o bezpieczeństwie, ale o rosnącej skali zagrożeń.

Bezpieczeństwo energetyczne w polityce rządu koalicji PiS, LPR i Samoobrony (2005–2007) oraz rządu Beaty Szydło – analiza porównawcza

Streszczenie

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza opisuje strategię rządu koalicji Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Ligii Polskich Rodzin (LPR) i Samoobrony w latach 2005–2007 wobec sektora energetycznego. Program wyborczy PiS jako główny cel względem sektora energetycznego wskazał kwestię dywersyfikacji kierunków dostaw surowców energetycznych do Polski, m.in.: dostawy gazu z Norwegii, projekt terminalu gazu skroplonego LNG oraz projekt gazociągu Sarmackiego. Zrezygnowano natomiast z pomysłu gazociągu Aleksandra Gudzowatego Bernau–Szczecin. Druga część tekstu analizuje perspektywy rynku energetycznego w Polsce po wyborach w październiku 2015 r., które wygrała partia Prawo i Sprawiedliwość. Uzyskana większość głosów pozwala jej samodzielnie sprawować rządu w państwie. Celem publikacji jest wskazanie głównych założeń jej strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski.

Słowa kluczowe: Polska, strategia, bezpieczeństwo energetyczne, polityka, partia, koalicja

Energy security in the policies of the PiS-LPR-Samoobrona Coalition Government (2005–2007) and Beata Szydło's Government – comparative analysis

Abstract

This study consists of two parts. The first describes the strategy of the coalition of Law and Justice (PiS), the League of Polish Families (LPR) and Self-Defense in 2005–2007 towards

the energy sector. Law and Justice's election program chose as its priority the issue of diversification of energy supplies to Poland, for example the gas supply from Norway, the LNG terminal project and the Sarmatian pipeline project. However, it abandoned Aleksander Gudzwaty's project for the construction of the Bernau-Szczecin gas pipeline. The second part analyzes the prospects of the energy market in Poland after the elections in October 2015, won by PiS (Law and Justice). As the party holds the majority in the Polish Parliament, it does not need to form any coalition to rule independently. The resulting majority allows it to self-govern the country. The purpose of the paper is to identify the main objectives of the Polish energy security strategy.

Key words: Poland, strategy, energy security, politics, party, coalition

Энергетическая безопасность в политике коалиционного правительства ПиС–ЛПР–Самооборона (2005–2007) и правительства Беаты Шидло – сравнительный анализ

Резюме

Статья состоит из двух частей. В первой – представлена стратегия коалиционного правительства партий Право и справедливость (ПиС; Prawo i Sprawiedliwość – PiS), Лига польских семей (ЛПР; Liga Polskich Rodzin – LPR) и Самооборона в 2005–2007 годах в энергетическом секторе. В избирательной программе ПиС в качестве главной цели действий в энергетическом секторе указано проблему диверсификации поставок энергоносителей в Польшу, в том числе: поставки газа из Норвегии, строительство терминала сжиженного природного газа, проект Сарматского газопровода. В программе не нашлось места на идею газопровода Александра Гудзоватого Бернау–Щецин. Во второй части статьи дан анализ перспектив энергетического рынка в Польше после выборов в октябре 2015 года, которые выиграла партия Право и справедливость. Полученное большинство в парламенте позволяет этой партии самостоятельно управлять страной. В статье указаны основные цели программы правящей партии, связанные со стратегией энергетической безопасности Польши.

Ключевые слова: Польша, стратегия, энергетическая безопасность, политика, партия, коалиция